משנה · אחרונים · עיקר תוספות יום טוב · סדר זרעים

עיקר תוספות יום טוב על משנה פאה

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עיקר תוספות יום טוב על משנה פאה

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עיקר-תוספות-יום-טוב-על-משנה-פאה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 6
משנה ג 6
משנה ד 6
משנה ה 6
משנה ו 7
פרק ב 7
משנה א 7
משנה ב 8
משנה ג 8
משנה ד 8
משנה ה 8
משנה ו 8
פרק ג 8
משנה א 8
משנה ב 8
משנה ג 9
משנה ד 9
משנה ה 9
משנה ו 9
משנה ח 10
פרק ד 10
משנה א 10
משנה ב 10
משנה ג 11
משנה ד 11
משנה ה 11
משנה ו 11
משנה ז 11
משנה ח 12
משנה ט 12
משנה י 12
משנה יא 12
פרק ה 13
משנה א 13
משנה ב 13
משנה ג 13
משנה ה 13
משנה ו 14
משנה ח 14
פרק ו 14
משנה א 14
משנה ב 15
משנה ג 15
משנה ד 15
משנה ה 15
משנה ח 16
משנה ט 16
משנה י 16
משנה יא 16
פרק ז 16
משנה א 16
משנה ב 17
משנה ג 17
משנה ד 17
משנה ה 17
משנה ו 18
משנה ז 18
משנה ח 18
פרק ח 19
משנה א 19

משנה ב 19
משנה ג 19
משנה ד 20
משנה ה 20
משנה ו 20
משנה ז 20
משנה ח 20
משנה ט 21

פרק א

משנה א

א **אֵלּוּ דְבָרִים**. הָא דְּלֹא תְּנַן תְּרוּמָה עִמָּהֶן כֵּיוָן דְּאֵיכָּא תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁיֵּשׁ לָהּ שִׁעוּר לֹא נָקֵט אַף סְתָם תְּרוּמָה. יְרוּשַׁלְמִי. וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר שֶׁהִיא חֲלוּקָה מִן הַשְּׁאָר כְּדִמְפָרֵשׁ אַחַר כָּךְ בְּפֵאָה בְּקֵשׁ לַעֲשׂוֹת כָּל שֶׁדֵּהוּ פֵּאָה עוֹשֶׂה, בְּקֵשׁ לַעֲשׂוֹת כָּל כִּרְיוֹ תְּרוּמָה אֵינוֹ עוֹשֶׂה. (וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר דְּלֹא תָנֵי רַק מַה שֶּׁיֵּשׁ בְּהוֹסָפָתָן מִצְוָה כְּדִמְשָׁנֵי בַּיְרוּשַׁלְמִי אַאֵינָךְ שֶׁלֹּא נִשְׁנוּ עַיֵּן שָׁם, וּתְרוּמָה גְּדוֹלָה אַדְּרַבָּא מַאֲכִיל טֶבֶל לַכֹּהֵן שֶׁמּוֹסִיף אַחַר שֶׁנָּתַן כַּשִּׁעוּר. הָרַ"שׁ. וְצָרִיךְ עִיּוּן הָא פֵּאָה נַמִּי דִּכְוָתָהּ, עַיֵּן לְהַלָּן מַשְׁנָה ג' וְצָרִיךְ עִיּוּן). תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ב **הַפֵּאָה**. וְעוֹשֶׂה מִצְוָה בְּהוֹסָפָתוֹ. מִיהוּ הֵיכָא דְּנָתַן פֵּאָה כְּדִינוֹ בְּסוֹף שֶׁדֵּהוּ חַיָּב בְּמַעֲשְׂרוֹת מַה שֶּׁהוֹסִיף:

ג וְאַף מִדְּרַבָּנָן אֵין לָהֶן שִׁעוּר:

ד תַּקָּנַת אוּשָׁא הוּא, בְּמַסֶּכֶת כְּתֻבּוֹת דַּף נ'. וְהַשְׁתָּא מִדְּאוֹרַיְתָא אֵין שִׁעוּר לִגְמִילוּת חֲסָדִים בְּמָמוֹנוֹ:

ה **שֶׁאָדָם אוֹכֵל**. כְּתַב הָרַ"מ כִּי הַמִּצְוֹת כֻּלָּם נֶחֱלָקִים בִּתְחִלָּה עַל שְׁנֵי חֲלָקִים. הָאֶחָד, בְּמַה שֶּׁיֵּשׁ בֵּינוֹ וּבֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּגוֹן צִיצִית וּתְפִילִין כוּ'. וְהַשֵּׁנִי, מִצְוֹת הַתְּלוּיוֹת בְּתוֹעֶלֶת בְּנֵי אָדָם קְצָתָם עִם קְצָתָם כְּגוֹן הָאוֹהֲרָה עַל הַגְּנֵבָה וּכְגוֹן הַצִּוּוּי בְּאַהֲבַת אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ. וּכְשֶׁיֵּעָשֶׂה הַמִּצְוֹת שֶׁבַּחֵלֶק הָרִאשׁוֹן יִגְמְלֵהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם לְעוֹלָם הַבָּא. וּכְשֶׁיֵּעָשֶׂה הַמִּצְוֹת שֶׁבַּחֵלֶק הַשֵּׁנִי תֵּחָשֵׁב לוֹ לְצַדָּקָה לָעוֹלָם הַבָּא וְיִמְצָא טוֹבָה בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּעֲבוּר שֶׁנִּהֵג מִנְהָג הַטּוֹב בֵּין בְּנֵי אָדָם כוּ', וְכָל הַמִּצְוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ נִכְנָסוֹת בִּגְמִילוּת חֲסָדִים:

ו **וְהַקֶּרֶן**. וְהֵשִׁיב אֶת אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ תַּרְגּוּם יְרוּשַׁלְמִי אָשָׁם קֶרֶן. עָרוּךְ. וְהָרַמְבַּ"ן כָּתַב שֶׁבַּעֲבוּר שֶׁהַכֹּחַ בַּקְּרָנַיִם יִקָּרֵא גוּף הַדָּבָר קַרְנוֹ:

ז **כִּבּוּד אָב וָאֵם**. כְּתִיב לְמַעַן יַאֲרִיכוּן יָמֶיךָ וּלְמַעַן יִיטַב לָךְ, חַד בָּעוֹלָם הַזֶּה וְחַד בָּעוֹלָם הַבָּא. בִּגְמִילוּת חֲסָדִים כְּתִיב רוֹדֵף צְדָקָה וָחֶסֶד יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכָבוֹד. בַּהֲבָאַת שָׁלוֹם כְּתִיב בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ כוּ' אַתְיָא רְדִיפָה מִגְּמִילוּת חֲסָדִים. בְּתַלְמוּד תּוֹרָה כְּתִיב כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ:

ח **וְתַלְמוּד תּוֹרָה כּוּ'**. כִּי בְּתַלְמוּד תּוֹרָה יִזְכֶּה הָאָדָם בְּכָל זֶה, שֶׁהַתַּלְמוּד מֵבִיא לִידֵי מַעֲשֶׂה. הָרַ"מ:

משנה ב

ט וּתְמֵהַנִי לָמָּה יוֹסִיף שֶׁהָרֵי הַפֵּאָה נַמִּי גְּדוֹלָה כְּשֶׁהִיא שִׁשִּׁים מֵהַשָּׁדֶה הַגְּדוֹלָה וַהֲרֵי הָעֲנִיִּים מֻעָטִים. וְהָר"ש לֹא כָּתַב דְּמוֹסִיף אֶלָּא שֶׁלֹּא יִפְחוֹת מִשִּׁשִּׁים אַף שֶׁהָעֲנִיִּים מֻעָטִים:

משנה ג

י **נוֹתְנִין כּוּ'**. וְלֹא אָמְרִינַן דִּפְאַת שָׂדְךָ מַשְׁמַע דַּוְקָא בַּסּוֹף כִּדְמַשְׁמַע לְשׁוֹן פֵּאָה, וְאִם נָתַן מִתְּחִלָּה וּמֵאֶמְצַע לֹא תִקְדַּשׁ בְּדִין פֵּאָה וּלְחַיֵּב בְּמַעֲשֵׂר. הָר"ש:

יא וְהַתּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב הִקְשָׁה עַל זֶה, וּמְחֻוָּר פֵּרוּשׁ הָר"ש אִם שִׁיֵּר קֶלַח אֶחָד כּוּ', כְּשֶׁנָּתַן שִׁעוּר פֵּאָה וּמְבַקֵּשׁ לְהוֹסִיף אֵירֵי דְּיָכוֹל לְהוֹסִיף עַל הַמְחֻבָּר וְיֵשׁ לוֹ תּוֹרַת פֵּאָה לִפְטֹר מִן הַמַּעֲשֵׂר, וְאִם לָאו, כְּלוֹמַר שֶׁכְּבָר תְּלָשׁוֹ, אֵינוֹ נוֹתֵן אֶלָּא מְשׁוּם הֶפְקֵר, דְּכָל מַה שֶּׁמּוֹסִיף מִן הַתָּלוּשׁ אֵין לוֹ תּוֹרַת פֵּאָה וְאֵינוֹ נִפְטָר מִן הַמַּעֲשֵׂר עַד שֶׁיַּפְקִיר. וְעַיֵּן עוֹד:

יב וְנִפְקָא מִנַּהּ דְּהֶפְקֵר בֵּין לָעֲנִיִּים בֵּין לָעֲשִׁירִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן פֵּאָה דְּלָעֲנִיִּים כּוּ'. אֲבָל לְעִנְיַן מַעֲשֵׂר פֵּאָה נַמִּי פָּטוּר כְּדִתְנַן בְּסוֹף פִּרְקִין. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ד

יג וְנָקַט סְפִיחֵי וְלֹא סְטִיס עַצְמוֹ דִּפְשִׁיטָא דְּלֹא חָזֵי כְּלָל. הָר"ש. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יד פֵּרוּשׁ בְּאִילָן אֶחָד בְּעַצְמוֹ, וְזֶה לְשׁוֹן הָרַ"מ, יֵשׁ בְּאִילָן זֶה מַה שֶּׁנִּגְמַר בּוֹ הַיּוֹם וְיֵשׁ בּוֹ מַה שֶּׁנִּגְמַר לְאַחַר כַּמָּה יָמִים:

טו לְשׁוֹן הָרַ"ש, דְּסָתָם קָצִיר מִתְבַּשֵּׁל בְּיַחַד:

טז רַב יָרָק קָאָמַר, דְּיֵשׁ יָרָק חַיָּב בְּפֵאָה כְּגוֹן שׁוּמִים וּבְצָלִים כִּדְלִקַמָּן פֶּרֶק ג' מִשְׁנָה ג' הַנָּהוּ מַכְנִיסָן לְקִיּוּם. הָר"ש:

יז וּפֵרוּשׁוֹ דָּחוּק. וְהָר"ש כָּתַב עַל פִּי תּוֹרַת כֹּהֲנִים, וּסְתָם קָצִיר מַכְנִיסָן לְקִיּוּם, יָצְאוּ יְרָקוֹת שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁלְּקִיטָתוֹ כְּאֶחָד אֵינוֹ מַכְנִיסוֹ לְקִיּוּם:

יח **וְהַתְּבוּאָה**. בַּיְרוּשַׁלְמִי דְּרִשַׁיְנַן וּבְקֻצָּרְכֶם אֵין לִי אֶלָּא תְּבוּאָה קִטְנִיּוֹת מְנַיִן תַּלְמוּד לוֹמַר אַרְצְכֶם:

יט וְדִבְרֵי תֵּימָהּ הֵם דְּהָרֵי וַדַּאי שֶׁנִּשְׁלְמוּ בָהֶם כּוּ'. וּלְשׁוֹן הָרַ"מ בְּחִבּוּרוֹ כָּל הַדּוֹמֶה לְקָצִיר בְּחֻמַּשׁ דְּרָכִים אֵלּוּ הוּא שֶׁחַיָּב בַּפֵּאָה כְּגוֹן הַתְּבוּאָה כּוּ', וְאוּלַי מִשּׁוּם נִשְׁמַר כָּתַב כֵּן. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ה

כ אֲבָל בְּרֵישׁ דְּמַאי כָּתַב בִּשְׁמוֹ שֶׁהֵם אִילָנוֹת, וּלְכָךְ יֵשׁ לוֹמַר דְּהָכָא גַּם כֵּן אִילָן, וּבַיְרוּשַׁלְמִי אִילָנוֹת מְנַיִן תַּלְמוּד לוֹמַר שָׂדְךָ. וְאִיכָּא דְּיָלִיף מִכֶּרֶם וְזַיִת:

משנה ו

כא וּבְפֶרֶק ד' מִשְׁנָה ח' פֵּרֵשׁ כְּשֶׁהוּא מַשְׁוֶה פְּנֵי הַכְּרִי בְּרַחַת. פֵּרוּשׁ מְרִיחָה מְרִיקָה, וְהוּשְׁאֲלָה זֹאת הַמִּלָּה בְּעִנְיַן הַשְׁלָמַת צָרְכֵי הַזֶּרַע עַד שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר בּוֹ אֶלָּא שְׁיוּלִיכוֹ אֶל בֵּית הָאוֹצָר. הָרַ"מ. וְהוּא דּוֹמֶה כְּמוֹ הַמְמָרֵק לְכֵלִים רֵישׁ פֶּרֶק י' דְּמִקְוָאוֹת (וְעַיֵּן שָׁם בָּרַ"מ) (וְעַיֵּן יוֹמָא פֶּרֶק ג' מִשְׁנָה ד'), שֶׁעוֹשִׂין כְּשֶׁנִּשְׁלַם הַכְּלִי:

כב נִרְאֶה לִי דְּסָמַךְ אַמָּה שֶׁכָּתוּב גַּבֵּי פֵּאָה שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיַּפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ יִטֹּל הַפֵּאָה, הוֹרָה לָנוּ שֶׁהַמִּצְוָה הִיא שֶׁיַּפְרִישׁ כוּ', וְכִדְרָשִׁינַן מִשְׁנָה י"א פֶּרֶק ה' דְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי הָא אִם הִקְדִּים כוּ'. אִי נַמִּי פֵּן לֹא יַפְרִישׁוּ הָעֲנִיִּים וְהַמַּכְשֶׁלָה הַזֹּאת תַּחַת יָדוֹ יִהְיֶה. וְהָכִי נַמִּי בְּהֶפְקֵר דִּכְוָתְהּ בְּפֵאָה וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתוּב מִשְׁנָה ב' פֶּרֶק ג' דְּדְמַאי. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כג וְיִקְנוּ טְבָלִים כְּדֵי לְהַפְקִיעַ מַתָּנוֹת אֶחֵיהֶם. הָרַ"מ:

כד וְאַשְׁמְעִינַן הַמַּקְדִּישׁ דְּאַף עַל גַּב דְּמִתְחִלָּה הָיְתָה גַּם כֵּן הַתְּבוּאָה שֶׁלּוֹ, הֲוָה אָמֵינָא דְּכִי הָדָר וּפְדָאהּ אַף עַל גַּב דְּלְאַחַר מֵרוּחַ הוּא שַׁפִּיר קָרִינַן בֵּיהּ תְּבוּאַת זַרְעֲךָ, קָא מַשְׁמַע לָן דְּלֹא. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ב

משנה א

א **וְהַשְּׁלוּלִית לֹא זוֹ אַף זוֹ קָתָנֵי דְּזוּטָר מִנַּחַל.** הָרַ"שׁ:

ב **הַקָּבוּעַ כוּ'**. וְהַשְׁתָּא כֻּלְּהוּ צְרִיכֵי, דְּאִי תָּנָא דֶּרֶךְ הָרַבִּים לְמֵימְרָא דַּאֲפִלּוּ לְאֵילָן אֵינוֹ מַפְסִיק וּשְׁבִיל הַיָּחִיד דַּאֲפִלּוּ לִזְרָעִים מַפְסִיק וְלִשְׁתֹּק מִכֻּלְּהוּ, הֲוָה אָמֵינָא דֶּרֶךְ הַיָּחִיד דְּלֹא קָבוּעַ גָּרַע מִשְׁבִיל הַיָּחִיד דְּקָבוּעַ וּשְׁבִיל הָרַבִּים דְּקָבוּעַ עָדִיף לְהַפְסִיק לְאִילָן מִדֶּרֶךְ הָרַבִּים דְּלֹא קָבוּעַ. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ג מַשְׁמַע דְּהָא חֲרוּשָׁה מִיהָא הֲוֵי. וְקָשֶׁה דְּאִם כֵּן הַיְנוּ נִיר. וְהָרַ"מ פֵּרֵשׁ בּוּר, הָאָרֶץ שֶׁלֹּא זְרוּעָה וְלֹא נֶעֱבְדָה אֲבָל נִשְׁאֲרָה שְׁמָמָה, וְכֵן פֵּרֵשׁ הָרַ"ב מִשְׁנָה א' פֶּרֶק ב' דְּכִלְאַיִם וְסוֹף פֶּרֶק ד'. (וְכֵן מַשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הָרַ"ב מִשְׁנָה ב' מַה שֶּׁכָּתַב שָׁם):

ד **חָרַשׁ**. אֶת מָקוֹם הַקְּרָחָה וַהֲוָה לֵיהּ שָׂדֶה נִיר. לֹא חָרַשׁ לֹא. דְּקוֹצֵר לְשַׁחַת תְּחִלַּת קְצִירָה הִיא וְכִי גָּמַר בִּישׁוּלָיְהוּ וְקָצַר לֵיהּ לְכֻלֵּי שָׂדֶה כְּגוֹמֵר קְצִירָתוֹ דָּמִי, וּפֵאָה אַחַת עַל הַכֹּל. רַשׁ"י מְנָחוֹת דַּף ע"א:

משנה ב

ה וְזֶה לְשׁוֹן הָרַ"שׁ אַמַּת הַמַּיִם הַיְנוּ שְׁלוּלִית דְּקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא דִּבְכָל עִנְיָן מַפְסִיק, וְאָתָא רַבִּי יְהוּדָה לְמֵימַר דַּוְקָא בְּאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִקָּצֵר כְּאַחַת שֶׁאִם עוֹמֵד בָּאֶמְצַע אֵינוֹ יָכוֹל לְקָצֹר מִכָּאן וּמִכָּאן. וּבְתוֹסֶפְתָּא רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם עוֹמֵד בָּאֶמְצַע וְקוֹצֵר מִכָּאן וּמִכָּאן מַפְסִיק, וּלְתַנָּא קַמָּא מַפְסִיק אַף עַל פִּי שֶׁעוֹמֵד מִצַּד הָאֶחָד וְקוֹצֵר מִצַּד הַשֵּׁנִי. וּלְכָךְ צָרִיךְ לוֹמַר בְּדִבְרֵי הָרַ"ב עַד שֶׁאִם אֵינוֹ עוֹמֵד בָּאֶמְצַע כוּ'. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

י **לָאִילָן**. לֹא לְכָל הָאִילָנוֹת, דִּלְחָרוּבִים וְזֵיתִים אֵינוֹ כֵן כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב לְקַמָּן:

יא **שֵׂעָר**. פֵּרוּשׁ הָעֲנָפִים, וְהוּא לְשׁוֹן עִבְרִי כְּדִכְתִיב וַיְמַלֵּט הַשְּׂעִירָתָה (שׁוֹפְטִים ג):

משנה ד

יח **וְלֶחָרוּבִין**. מִפְּנֵי שֶׁהֵם גְּבוֹהִים הַרְבֵּה וּמְסֻבָּכִין כְּדִתְנַן בְּפֶרֶק ב' דְּבָבָא בַתְרָא מִשְׁנָה ז' בֶּחָרוּב וּבַשִּׁקְמָה חֲמִשִּׁים אַמָּה. הָרַאֲבַ"ד:

משנה ה

יט וְאֶפְשָׁר דִּבְשָׁאָר מִינֵי תְבוּאָה לֹא נִמְצְאוּ חֲלוּקִים בְּמִין אֶחָד. אֲבָל בַּיְרוּשַׁלְמִי תָּנֵי שְׁנֵי מִינֵי חִטִּים שְׁנֵי מִינֵי שְׂעוֹרִים:

משנה ו

כ **גֹּרֶן אַחַת**. וְלֹא אָזְלִינַן בָּתַר מַחֲשַׁבְתּוֹ לַעֲשׂוֹת גֹּרֶן אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם, אֶלָּא כַּאֲשֶׁר עָשָׂה כֵּן יָקוּם לַעֲשׂוֹת פֵּאָה אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם. יְרוּשַׁלְמִי. וּמַשְׁמַע נַמִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא נָתַן פֵּאָה וְכִי הָא דְתָנַן בְּסוֹף פֶּרֶק א' דִּלְעוֹלָם הוּא נוֹתֵן מִשּׁוּם פֵּאָה כוּ' עַד שֶׁיְּמָרַח:

פרק ג

משנה א

א **וּמוֹדִים**. בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל וְאַף עַל גַּב דְּאֵין הֲלָכָה כְּבֵית שַׁמַּאי וְלֹא נַפְקָא מִנַּהּ בְּהוֹדָאָתָם, אַשְׁכְּחָן כְּהַאי גַּוְנָא טוּבָא בַּשַּׁ"ס:

ב **רָאשֵׁי שׁוּרוֹת**. לְשׁוֹן הָרַ"שׁ, לְמַאי דְּמָפְרְשִׁינַן דְּמַלְבְּנוֹת הֵם הַשּׁוּרוֹת קְשֶׁה דַּהֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר רָאשֵׁי מַלְבְּנוֹת, וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּמִלְּשׁוֹן שְׂדֵה הַלָּבָן הִיא דְּהַתְּבוּאָה שֶׁנִּגְמְרָה מִתְלַבֶּנֶת כוּ':

משנה ב

ג מְפֹרָשׁ בַּיְרוּשַׁלְמִי מְקוֹם הַזְּבָלִין עוֹלִין תְּחִלָּה. וּפֵרֵשׁ הָרַ"שׁ כְּלוֹמַר מְקוֹמוֹת הַמְזֻבָּלִים יוֹתֵר בַּשָּׂדֶה שָׁם הַתְּבוּאָה מְמַהֶרֶת לַעֲלוֹת:

ד וְהִיא שִׁיטַת הָרַאֲב"ד, שֶׁהַמַּחְלֹקֶת אֵינוֹ אֶלָּא עַל הַמִּשְׁיָר לְבַדּוֹ. וְכָתַב עוֹד מִכָּל מָקוֹם מִן הַלַּח הַמִּשְׁיָר נוֹטֵל מֵאֶחָד עַל הַכֹּל בְּכָל עִנְיָן עַל מַה שֶּׁלִּקֵּט וְעַל מַה שֶּׁשִּׁיֵּר כְּדִבְרֵי חֲכָמִים:

ה **וְאֶחָד כּוּ**'. וּלְשׁוֹן הָרַ"ב אַחַת וְהוּא תָּלוּי בַּפִּלּוּגְתָּא שֶׁבַּיְרוּשַׁלְמִי שְׁמוּאֵל אָמַר מִפְּנֵי שֶׁאֵין הָרִאשׁוֹן שֶׁבָּהֶן מַמְתִּין לָאַחֲרוֹן שֶׁבָּהֶן רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר מִפְּנֵי שֶׁדַּרְכָּן לִזְרֹעַ עֲרוּגוֹת עֲרוּגוֹת, עַל דַּעְתֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל מַפְרִישׁ מִכָּל קֶלַח עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן מִכָּל עֲרוּגָה. וְגִרְסַת הַפְּנִים אַתְיָא אַלִּיבָּא דִשְׁמוּאֵל. וְשֶׁל הָרַ"ב כְּרַבִּי יוֹחָנָן. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

ו **נוֹתֵן כּוּ**'. לֹא דָמִי לְמַתְנִיתִין דִּלְעֵיל דְּלַחֲכָמִים נוֹתֵן מֵאֶחָד עַל הַכֹּל, כְּדְאִיתָא בַּיְרוּשַׁלְמִי שָׁמְעִינַן שׁוּק וְגֹרֶן שְׁנֵי מִינִים, לַח וְיָבֵשׁ שְׁנֵי מִינִים לֹא:

ז **בַּאֲפוּנִין**. פֵּרֵשׁ הָרַ"מ זֵרְעוֹנִים כְּלוֹמַר אֲפוּנִים הַשּׁוֹפִין שֶׁהֵם זֵרְעוֹנִים, לַאֲפוֹקֵי אֲפוּנִים הַגִּמְלוֹנִים שֶׁהֵן מִין יָרָק וְאֵינָן חַיָּבִין בַּפֵּאָה:

ח לְדִבָרָיו הֲוֵי הַךְ סֵיפָא פֵּרוּשָׁא דְּרֵישָׁא כְּמוֹ בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, וְהַטַּעַם כָּתַב בְּחִבּוּרוֹ הוֹאִיל וּבוֹצֵר מֵרוּחַ אַחַת אֵינוֹ כְּבוֹצֵר עֲרַאי מְעַט מִכָּאן וּמְעַט מִכָּאן שֶׁהוּא פָּטוּר:

משנה ד

ט וּמִכָּל מָקוֹם הוֹאִיל וְהַבְּצָלִים עַצְמָן שֶׁלֹּא נִשְׁתַּהוּ מִידֵי דַּאֲכִילָה נִינְהוּ אַף הָאֻמָּהוֹת שֶׁמַּשְׁהִין אוֹתָן בָּאָרֶץ לֹא יָצְאוּ מִכְּלָלָן לְהִפָּטֵר מִפֵּאָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן סְפִיחֵי סְטִיס שֶׁבְּפֶרֶק קַמָּא מִשְׁנָה ד' שֶׁכָּל הַמִּין אֵינוֹ רָאוּי לֶאֱכִילָה אֶלָּא עַל יְדֵי הַדְּחַק. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ה

י פֵּרוּשׁ לְפֵרוּשׁוֹ מַה שֶּׁכָּתַב, כְּלוֹמַר לְאַסְבּוֹרֵי הִלְכְתָא וְלֹא פֵּרוּשׁ דְּמַתְנִיתִין. וּמַה שֶּׁכָּתַב אָז הוּא דְּחַיָּב הַלּוֹקֵחַ, פֵּרוּשׁ מִכָּל מָקוֹם אֲפִלּוּ אִם נִשְׁאַר לוֹ. וּמַה שֶּׁכָּתַב שֶׁנִּשְׁאַר כּוּ' רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁנִּשְׁאַר לַמּוֹכֵר כְּלוֹמַר כּוּ' שֶׁלֹּא נִלְקַט וְלֹא מָכָרָן. הִלְכָךְ עַל הַמּוֹכֵר לָתֵת הַפֵּאָה לְפִי שֶׁהִתְחִיל בַּקְּצִירָה וְרַחֲמָנָא אָמַר וּבְקֻצְרְכֶם, וְגַם נִשְׁאַר לוֹ, הִלְכָךְ אָמְרִינַן דִּבְאוֹתוֹ שִׁיּוּר הַוְיָא הַפֵּאָה, וְשָׁאנֵי הָכָא מִסּוֹף פֶּרֶק ב' דִּתְנַן קָצַר חֶצְיָהּ וּמָכַר חֶצְיָהּ כּוּ' דְּהָתָם לֹא שִׁיֵּר כְּלוּם, וְעַיֵּן חֲלִין קל"ח. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ו

יא וּבַיְרוּשַׁלְמִי מַאי טַעֲמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, נֶאֱמַר כָּאן שָׁדֶךְ וְנֶאֱמַר בְּכִלְאֵים שָׂדְךָ, מַה שָּׂדֶךְ הָאָמוּר לְהַלָּן בֵּית רֹבַע (כִּלְאַיִם פ"ב) אַף כָּאן בֵּית רֹבַע:

יב וּלְפִי סֵדֶר מִשְׁנָתֵנוּ כָּל אֶחָד פּוֹחֵת וְהוֹלֵךְ מִשְּׁעוּר הָרִאשׁוֹן, וּבְזֶמֶן הַמִּשְׁנָה הָיָה שְׁמֹנָה אַרְעָא טוּבָא טְפֵי מִבֵּימֵי רַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר אַרְבַּע סְאִין לְכוֹר. בָּבָא מְצִיעָא דַּף ק"ה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יג **סָאתַיִם**. בִּירוּשַׁלְמִי מַאי טַעֲמָא נֶאֱמַר כָּאן שָׁדֶךְ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְשָׂכַחְתָּ עֹמֶר בַּשָּׂדֶה מַה שָּׂדֶה שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן סָאתַיִם אַף כָּאן סָאתַיִם, וּפֵרֵשׁ הָרַ"שׁ כְּדִתְנַן בְּפֶרֶק ו' הָעֹמֶר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סָאתַיִם וּשְׂכָחוֹ אֵינוֹ שִׁכְחָה. מַאי טַעֲמָא דְּרַבִּי טַרְפוֹן, מֵעֲרוּגָה, וְכָתַב הָרַ"שׁ כְּדִתְנַן פֶּרֶק ג' דְּכִלְאַיִם עֲרוּגָה שֶׁהִיא שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה כוּ':

יד וְלֵית לֵיהּ גְּזֵרָה שָׁוָה דְּשָׂדֶךְ, וּפָרֵיךְ בִּירוּשַׁלְמִי שִׁבֹּלֶת אַחַת עַד שֶׁלֹּא קָצַר אֵין כָּאן חִיּוּב מִשֶּׁקָּצַר אֵין כָּאן שִׁיּוּר. וּמְשַׁנֵּי שֶׁהָיָה שָׁם שִׁבֹּלֶת וּבוֹ חָמֵשׁ שִׁבֳּלִים:

טו לְפִי שֶׁיֵּשׁ מָקוֹם לִטָּעוֹת וּלְפָרֵשׁ כָּל שֶׁהוּא, שֶׁרְצוֹנוֹ לוֹמַר הַשְּׁעוּר הַמַּעֲט שֶׁבְּשִׁעוּרֵי הַתַּנָּאִים הַקּוֹדְמִים, וְהֵינוּ כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה, וְלֹא בָא רַבִּי עֲקִיבָא אֶלָּא לָתֵת כְּלָל לְכָל מִינֵי קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

טז בְּתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב מְפַלְפֵּל אִם מִי שֶׁאֵין לוֹ קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא פָּטוּר מִן הַוִּדּוּי. וְעַיֵּן שָׁם:

יז כְּלוֹמַר שֶׁהֵם חוֹתְמִין וְנוֹתְנִים לוֹ מַה שֶּׁכָּתַב מוֹסֵר אֲנִי כוּ':

יח בְּסוֹף שְׁבִיעִית כָּתַב טַעַם אַחֵר, וְשָׁם אָפְרֵשׁ בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא:

משנה ח

יט מַשְׁמַע דְּכָל שֶׁכֵּן אִם יֵשׁ לוֹ נְכָסִים אֲחֵרִים דְּלֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין וְאִם כֵּן בְּדִבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן הָוֶה לֵיהּ לְפָרֵשׁ בְּיֵשׁ לוֹ נְכָסִים כִּי הֵיכִי דְּלֹא נֵימָא דְּכִי פָּלֵיג רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּאֵין לוֹ כוּ' אֲבָל בְּיֵשׁ לוֹ אֵין הָכִי נַמִּי דְּמוֹדֶה לְתַנָּא קַמָּא כוּ'. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן לְעוֹלָם קָאָמַר דְּיָצָא בֶּן חוֹרִין. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב, וְעַיֵּן שָׁם:

פרק ד

משנה א

א דַּהֲוָה מָצֵי לְמֵימַר יִהְיֶה:

ב יְרוּשַׁלְמִי. וְהָכִי דָּרִישׁ דְּאוֹתָם מְעוּטָא הוּא וּמְסְתַּבֵּר לְהוֹצִיא אֶת אֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם סַכָּנָה:

ג **וּמְחַלֵּק**. שֶׁלֹּא יִרְאֶה לֶעָנִי קְרוֹבוֹ וְיִשְׁלִיךְ לְפָנָיו. יְרוּשַׁלְמִי:

ד וְהָרַ"מ פֵּרֵשׁ אֱגוֹזֵי פֶּרֶךְ וְהֵם מִין אֱגוֹזִים וְהוּא מְאֹד גָּבֹהַּ:

ה **תִּשְׁעִים וְתִשְׁעָה**. פֵּרוּשׁ עֲנִיִּים:

ו **לָזֶה שׁוֹמְעִין**. וַאֲפִלּוּ הוּא בָּרִיא וְחָזָק יוֹתֵר מֵחֲבֵרָיו אוֹ אוֹכֵל יוֹתֵר מֵהֶם:

משנה ב

ז **שֶׁאָמַר כַּהֲלָכָה**. וַאֲפִלּוּ הוּא זָקֵן וְתַשׁ כֹּחַ אוֹ חוֹלֶה, שֶׁהֲרֵי מַה שֶּׁאוֹמֵר לְחַלֵּק מִפְּנֵי חֲלִישׁוּתוֹ הוּא, אֲפִלּוּ הָכִי שׁוֹמְעִין לוֹ. שָׁם:

משנה ג

ח רַשׁ"י. וְלֹא נִתְכַּוְּנוּ לוֹמַר דִּבְהֶכְיֵי הֲווֹי קִנְיָן, אֶלָּא רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְפִי כַּוָּנַת הָעָנִי, אֲבָל לְפִי הָאֱמֶת אֵין זֶה קִנְיָן כְּלָל:

ט שֶׁאַחֲרֵי שֶׁכִּסָּה הַפֵּאָה שֶׁלֹּא יוּכְלוּ הָעֲנִיִּים לִרְאוֹתָהּ לְקַחְתָּהּ, וְהוּא לֹא קְנָאָהּ בָּזֶה שֶׁאֵין זֶה קִנְיָן כְּלָל, לְכָךְ קוֹנְסִין אוֹתוֹ אַף מַה שֶּׁלָּקַח וְזָכָה בָּהּ. הָרַ"מ. וּלְשׁוֹן בַּעַל כַּף נַחַת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כֵּן פַּעַם אַחֶרֶת:

י **וּפֵרַשׁ**. דַּעַת הָרַ"מ דִּבְנָפַל אוֹ בְּפֵרַשׁ גַּם כֵּן קוֹנְסִים אוֹתוֹ, וְאֵין נִרְאֶה כֵּן מִן הַמִּשְׁנָה אֶלָּא דַּוְקָא כְּשֶׁנָּטַל וּזְרָקוֹ כוּ' שֶׁהֲרֵי חוֹלְקִם לִשְׁתֵּי בָּבוֹת. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יא **בְּעֹמֶר הַשִּׁכְחָה**. הוּא הַדִּין בְּשִׁכְחַת קָמָה, אֶלָּא דְּשִׁכְחַת עֹמֶר בְּהֶדְיָא כְּתִיב וְשָׁכַחְתָּ עֹמֶר, וְשִׁכְחַת קָמָה מֵרִבּוּי קָאָתֵי:

משנה ד

יב **בְּמַגָּלוֹת**. הֵם חֲרְמֵשִׁים, וְקַרְדֳּמוֹת הֵם מְמִינֵי הַפַּטִּישִׁים. הָרַ"מ:

יג **שֶׁלֹּא יַכּוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ**. מֵרֹב עַם הַבָּאִים לְלֶקֶט וְדוֹחֲקִים זֶה אֶת זֶה אוֹ שֶׁמָּא יִתְקוֹטְטוּ:

משנה ה

יד שֶׁבְּשַׁחֲרִית וּמִנְחָה יְשֵׁנִים. הָרַ"שׁ. וְהִנֵּה הִשְׁאִילוּ לַפֵּאָה שֵׁם לָקֶט. וְעַיֵּן רֵישׁ פֶּרֶק ח'. הָרַ"שׁ (עַל שֵׁם שֶׁהָעֲנִיִּים מְלַקְּטִין אוֹתָהּ. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב):

טו הָרַ"שׁ. וּפֵרֵשׁ רַבֵּנוּ זַ"ל בְּגוּר אַרְיֵה (פָּרָשַׁת דְּבָרִים) לְפִי שֶׁהַשּׁוּרָה מְשׁוּכָה בְּשָׁוֶה וְזֶה אֱמְנוּת נְקֵרַאת אֱמֶן וּבַפֵּרוּשׁ הַנִּזְכָּר לְעֵיל כָּתַב פְּאַת רֹאשֵׁיכֶם תִּרְגֵּם יוֹנָתָן אֱמָנָה רֵישְׁכוֹן:

טז יְרוּשַׁלְמִי. וְטַעֲמָא שֶׁיּוּכְלוּ הָעֲנִיִּים לָקַחַת מִכָּל אֱמֶן וְאֱמֶן וְלֹא יִצְטָרְכוּ לְהַמְתִּין וּלְצַפּוֹת אֵימָתַי יַנִּיחוּ הַפֵּאָה. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ו

יז **מִן הַלֶּקֶט**. תַּנָּא נָקְטִינְהוּ בְּהוֹוֶה וְרָגִיל לִהְיוֹת, שֶׁכֵּן בִּתְחִלַּת הַקְּצִירָה אֶפְשָׁר וּשְׁכִיחַ לִהְיוֹת נוֹשֵׂר, אֲבָל שִׁכְחַת עֹמֶר וְקָמָה אֵינוֹ רָגִיל שֶׁיִּשְׁכַּח בִּתְחִלַּת הַקְּצִירָה, וְהָדָר תְּנִי פֵּאָה שֶׁמְּקוֹמָהּ בְּסוֹף הַשָּׂדֶה. אֲבָל בַּקְּרָאֵי כְּתִיבִי בְּהֵפֶךְ כְּסֵדֶר אַזְהָרָתָן, כְּשֶׁקּוֹצֵר מַזְהִירוֹ שֶׁלֹּא יְקַצֵּר כָּל שָׂדֵהוּ, וּכְשֶׁקּוֹצֵר דֶּרֶךְ לְלַקֵּט הַנּוֹשֵׂר, וְאִם שָׁכַח עֹמֶר וְקָמָה דִּלֹּא שְׁכִיחַ כוּ'. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ז

יח **חַיָּב**. בְּשִׁכְחָה. הָרַ"מ:

משנה ח

יט וְכֵן כָּתַב הָרַ"שׁ, וְנָקְטִי חִיּוּב דְּתְבוּאָה דְּבָהּ אֵירְינָן בְּפִרְקִין. אֲבָל לְמַאי דְּתָנֵינָן פֵּירוֹתָיו מְדֵיק פֵּרוּשׁ הָרַ"מ עוֹנַת וְכוּ' וּמְמֵנָּם מִשְׁתַּנֶּה כְּפִי שִׁנּוּי הַזְּרָעִים, וְכֵן כָּתַב הָרַ"ב (וְהָרַ"שׁ) בְּפֵרוּשׁ מִשְׁנָה זוֹ שֶׁשִּׁנּוּיָהּ בְּפֶרֶק ג' מִשְׁנָה ד' דְּחַלָּה:

משנה ט

כ **שֶׁנִּמְצָא רִאשׁוֹן**. כְּלוֹמַר שֶׁלֹּא יְעַכְּבֵם עַד שֶׁיָּבֹא אוֹתוֹ עָנִי שֶׁרָצָה לְזַכּוֹתוֹ, אֶלָּא כָּל עָנִי שֶׁיִּמְצָא רִאשׁוֹן יִתְּנֶנָּהּ לוֹ וְאַל יְאַחֲרֶהָ בְּיָדוֹ, וְאִם אֵרַע שֶׁיָּבֹא אוֹתוֹ עָנִי רִאשׁוֹן אֵין הָכִי נַמִּי דְּרַשַּׁאי לְתִתּוֹ לוֹ, שֶׁאֵין כָּאן קִנְסָ כְּדִלְעֵיל מִשְׁנָה ג', דְּאוֹתוֹ עָנִי לֹא עָבֵיד וְלֹא מִידֵּי:

משנה י

כא רְצוֹנוֹ לוֹמַר תּוֹךְ הַיָּד קָאֵי אַנָּשַׂר, וּכְאִלּוּ תְּנֵי תּוֹךְ הַיָּד וְנָשַׂר, וְכֵן נַמִּי תּוֹךְ הַמַּגָּל כְּאִלּוּ תָּנֵי תּוֹךְ הַמַּגָּל וְנָשַׂר:

כב רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁמַּה שֶּׁפִּיפּוֹל מֵחֲמַת נְדָנוּד הַיָּד וְיִפֹּל לַאֲחוֹרֵי הַיָּד הֲרֵי הוּא אֹנֶס, וְכֵן מֵחֲמַת נְדָנוּד הַמַּגָּל וְיִפֹּל אֲחוֹרֵי הַמַּגָּל גַּם הוּא אֹנֶס:

כג כְּלוֹמַר בְּמָקוֹם שֶׁרְאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו מַנָּחִים עַל הַפַּס יָד. וְאֵין זֶה תּוֹךְ הַיָּד, גַּם אֵין זֶה אַחַר הַיָּד:

משנה יא

כד דְּתַנָּא קַמָּא נַמִּי סְבִירָא לֵיהּ סְפֵק לֶקֶט לָקֶט, וְלֹא פָּלֵיג אַדְּרַבִּי מֵאִיר אֶלָּא בַּתַּחְתּוֹנִים, מִשּׁוּם דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּוַדַּאי מִשֶּׁל קָמָה כְּנָסוּם:

כה קְצַת קְשֶׁה מַה יָּשְׁן שַׁיָּךְ בֵּין קָמָה לַקְּצִיר, וְנִרְאֶה לִי שֶׁדְּבָרָיו מֻרְכָּבִים, שֶׁמַּה שֶּׁכָּתַב דְּמִן הַקָּמָה הָיָה הוּא מְהָרַ"שׁ שֶׁכָּתַב הַיְרוּקִים כְּכַרְתִּי כוּ' שֶׁעֲדַיִן לֹא נִגְמְרוּ כוּ' וְלֹא נִתְבַּשְּׁלוּ כְּדֵי לְקָצֹר וּכְשֶׁהַתְּבוּאָה יְבֵשָׁה וּמִתְלַבֶּנֶת קוֹצְרִים אוֹתָהּ. וּמַה שֶּׁכָּתַב נוֹטִים לְהַשְׁחִיר הוּא מֵהָרַ"מ וְהוּא כָּתַב וּמִזֶּרַע הַשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה הוּא. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כו מִכָּל מָקוֹם הוּצְרַךְ לְפָרֵשׁ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַגֹּרֶן כוּ' דְּאִם לֹא כֵּן מַה סְפֵקָא אִיכָּא, כְּמוֹ לְתַנָּא קַמָּא אוֹת כ"ד:

כז וּבֶרִישׁ פִּרְקִין דָּרְשִׁינַן הַנַּח לִפְנֵיהֶם וְהֵם יָבוֹזוּ. וְנִרְאֶה לִי דְּאִי לְהַךְ לְחוּדָא אָתָא הָוָה לֵיהּ לִכְתֹּב עָזֹב, וּכְתִיב תַּעֲזֹב, מַשְׁמַע אַתָּה מִשֶּׁלְךָ עָזֹב, וְאִי לְהַךְ לְחוּדָא לִכְתֹּב תִּתֵּן, אֶלָּא יָבוֹזוּ כְּדִלְעֵיל נַמִּי. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ה

משנה א

א **בְּאֶרֶץ מְחֻבָּר אֶל מַה שֶּׁיִּהְיֶה שָׁם מִן הַלֶּקֶט**. הָרַ"מ: הר"מ

ב וּלְכָךְ אֵין אוֹמְדִין כְּמוֹ בְּסֵיפָא. וּמְפָרֵשׁ בַּיְרוּשַׁלְמִי דְּהֶפְקֵר בֵּית דִּין הֶפְקֵר וּלְהָכִי פְּטוּרִים מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת:

ג **וְנוֹתַן כוּ'**. בְּתוֹרַת לֶקֶט, וּפָטוּר מִמַּעֲשְׂרוֹת, שֶׁמִּן הַסָּפֵק נוֹתְנִם לָעֲנִיִּים וּסְפֵק לֶקֶט לֶקֶט:

ד וְאֵין הַפֵּרוּשׁ הָכָא כְּמוֹ בְּבָבָא מְצִיעָא מִשְׁנָה ה' פֶּרֶק ט', דְּהָתָם כְּדֵי שִׁעוּר שֶׁזּוֹרְעִים בָּהּ. וְהָרַ"מ פֵּרֵשׁ הָכָא כֵּן, מִיהוּ בַּגְּמָרָא מַשְׁמַע כְּפֵרוּשׁ הָרַ"ב:

משנה ב

ה **עִם הַקָּמָה**. שֶׁיָּכוֹל לִקְמֹץ הַשִּׁבֹּלֶת עִם הַקָּמָה כְּשֶׁרוֹצֶה לְקוֹצְרָהּ:

ו **מְעַשֵּׂר**. וְהוּא הַדִּין שֶׁחַיָּב בִּתְרוּמָה גְּדוֹלָה. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב בְּשֵׁם הָרַ"שׁ:

ז **וְנוֹתֵן**. וְאֵין צָרִיךְ הֶעָנִי לְהַמְתִּין עַד שֶׁיְּתַקֵּן גְּדִישׁ שֶׁל עַצְמוֹ, דְּוַדַּאי הַגְּדִישׁ עַצְמוֹ נַמִּי בָּעֵי תִּקּוּן שֶׁהֲרֵי יֵשׁ בּוֹ שִׁבֹּלֶת הַפְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת:

ח וְהַשְׁתָּא לְדִידֵיהּ יָכוֹל לִזְכוֹת לֶעָנִי, וַאֲפִלּוּ בַּעַל הַשָּׂדֶה. וְאַף עַל גַּב דְּבַעַל שָׂדֶה עָנִי מֻזְהָר לְלִקֹּט לֶקֶט שֶׁלּוֹ. הָרַ"שׁ:

ט וְאַתְיָא כְּרַבִּי יוֹסֵי דְּסָבִירָא לֵיהּ הָכִי בְּמִשְׁנָה ח' פֶּרֶק ב' דְּבִכּוּרוֹת. יְרוּשַׁלְמִי:

משנה ג

י שֶׁכֵּיוָן שֶׁהוּא גָּרוּעַ יָחוּשׁ הָרְבֵּה עַל הַשְּׁאָר הַמִּין הַטּוֹב. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשֶׁקּוֹצֵר מִין אֶחָד בִּלְבָד אֵין כָּאן חֲשָׁשׁ, וְנוֹפֵל מַה שֶּׁנּוֹפֵל:

יא פֵּרוּשׁ מַה שֶּׁמִּתְקַלְקֵל שָׂדֵהוּ בְּמַה שֶּׁאֵינוֹ מַרְבִּיצוֹ עַכְשָׁיו:

משנה ה

יב **בְּשֻׁלּוֹ**. וּסְפָרִים אֲחֵרִים גִּרְסִינַן שֶׁלּוֹ:

יג כִּדְאַשְׁכְּחַן לְעֵיל גַּבֵּי שִׁבֹּלֶת שֶׁנִּתְעָרְבָה:

יד וְהוּא הַדִּין לְכָל הַמַּתָּנוֹת וּמִשּׁוּם דְּמַעֲשַׂר עָנִי לֹא דָמֵי לְלֶקֶט כְּמוֹ שִׁכְחָה וּפֵאָה, וַאֲפִלּוּ הָכִי אַתְיָא, לְפִי דְּלֹא שְׁנָא לָן בֵּין מַתָּנָה לְמַתָּנָה הִלְכָךְ חָבִיבָא לֵיהּ לְתַנָּא לְאַסְבּוֹרֵי בְּמַעֲשַׂר עָנִי. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

טו עַיֵּן בְּפֵרוּשׁוֹ לַמִּשְׁנָה דִּלְקַמָּן. וּמַה שֶּׁכָּתַב דְּלֹא מְחַיְּבִין גַּם בְּלֶקֶט מֵאַחַר שֶׁעִקָּרוֹ בַּמִּחָבָּר, כְּלוֹמַר דְּבִשְׁעַת קְצִירָתָן מֵהַקַּרְקַע נַעֲשָׂה לֶקֶט:

טז **בְּמַעֲשַׂר עָנִי**. שֶׁמְּחֻיָּב לַדָּבָר הַקָּצוּר וְיֵשׁ לוֹ בּוֹ חֵלֶק. הָרַ"מ:

משנה ו

יז וְהַזְקִקוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה לָזֶה מִשּׁוּם דְּקִשָּׁה לְהוּ מַאי קָא מַשְׁמַע לָן, מִצְוָה הַמְּפוֹרֶשֶׁת בַּתּוֹרָה לֹא תַסִּיג גְּבוּל (דְּבָרִים יט), אָמְנָם לְפִי זֶה נִיחָא שֶׁהוֹדִיעָנוּ שֶׁלֹּא יְשַׁנֶּה מִמַּה שֶׁגָּבְלוּ רַבּוֹתֵינוּ עַל פִּי הַקַּבָּלָה, אֵיזֶהוּ לֶקֶט וְאֵיזֶה אֵינוֹ. יְפֵה מַרְאֶה:

יח וְקָשֶׁה אִם כֵּן עַל כָּל מִצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה יֵשׁ לִדְרֹשׁ כֵּן. וְנִרְאֶה לִי דְּכָאן אֵינוֹ רוֹצֶה לִגְזֹל הָעֲנִיִּים אוֹ לַעֲקֹר הַמִּצְוָה רַק שֶׁרוֹצֶה לְהַחְכִּים עַל צִוּוּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, דְּמַעְשֵׂר עָנִי רְשׁוּת לְבַעַל הַבַּיִת לְחָלֵק, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב בְּפֶרֶק ח' מִשְׁנָה ה' אֲבָל בְּלֶקֶט כוּ' כְּתִיב תַּעֲזֹב אוֹתָם שֶׁהֵם יִטְּלוּ, וְהוּא אֵינוֹ מֵבִין הַטַּעַם לְחַלֵּק בֵּינֵיהֶם, לָכֵן אָמַר עוֹלֵי מִצְרַיִם, כְּשֵׁם שֶׁיְּצִיאַת מִצְרַיִם הָיָה חוּץ לַטֶּבַע כֵּן מִצְוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. תּוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים:

יט שְׁנֵי הַפֵּרוּשִׁים פְּלִיגֵי בְּהוּ אֲמוֹרָאֵי בַּיְרוּשַׁלְמִי, וְצָרִיךְ לוֹמַר פְּלוּגְתַּיְהוּ מִשּׁוּם דִּתְרֵי קְרָאֵי כְּתִיבֵי בְּמִשְׁלֵי, אֶחָד בְּסִימָן כ"ב וְהַשֵּׁנִי בְּסִימָן כ"ג, וּמַאן דְּדָרִישׁ קַמָּא נָסֵיב לְסִיּוּמֵיהּ אֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבוֹתֶיךָ וְהָיִנוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם. וּמַאן דְּאָמַר פֵּרוּשׁ תִּנְיָן סִיּוּמֵיהּ וּבְשִׂדֵי יְתוֹמִים אַל תִּבֹא, וְיִתוֹמִים עֲנִיִּין קְרוּיִין כְּדִכְתִיב וְלַגֵּר וְלַיָּתוֹם. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ח

כ כְּלוֹמַר שֶׁאֵין שִׁעוּרוֹ אֶלָּא כְּדֵי כוּ' וּמִשּׁוּם הָכִי לֹא הֻזְיוּ שִׁכְחָה, שֶׁאֵין מַנִּיחִים עֳמָרִים קְטַנִּים כָּאֵלּוּ אֶלָּא מַעֲמִידִים כַּמָּה כָּאֵלּוּ בְּיַחַד. וּדְנָקַט לְגַלְגֵּל הוּא לַחֲרָרָה:

פרק ו

משנה א

א **הֶבְקֵר**. כְּמוֹ הֶפְקֵר. שֶׁשְּׁנֵיהֶם הַבֵּי"ת וְהַפֵּ"א מִמּוֹצָא הַשָּׂפָה וּמִתְחַלְּפִין:

ב וְאַף עַל גַּב דְּדָרְשִׁינַן מִתַּעֲזֹב עָזוֹב לְפָנֶיהָם בְּרֵישׁ פֶּרֶק ד', מִכָּל מָקוֹם שָׁמְעִינַן מִנֵּיהּ נַמִּי לְהַהִ. דְּכֻלָּהּ בְּכְלַל תַּעֲזֹב. וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר דְּמֵאוֹתָם דָּרִישׁ שֶׁהוּא מְיֻתָּר:

ג וּבֵית הִלֵּל, מִתַּעֲזֹב אוֹתָם מְעוּט, זֶה לָעֲנִיִּים וְלֹא לָעֲשִׁירִים, אֲבָל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּמָקוֹם אַחֵר לָעֲנִיִּים וְלָעֲשִׁירִים. וּבֵית שַׁמַּאי תִּשְׁמְטֶנָּה וּנְטַשְׁתָּהּ, זֶה לָעֲנִיִּים וְלָעֲשִׁירִים, אֲבָל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּמָקוֹם אַחֵר לָעֲנִיִּים וְלֹא לָעֲשִׁירִים. יְרוּשַׁלְמִי:

ד **בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים**. טַעֲמָא דְּבֵית שַׁמַּאי שֶׁהוּא יָכוֹל לְחַלְּקוֹ לָעֲמָרִים שֶׁל קַב קַב וְלַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ שׁוּרָה שֶׁל אַרְבָּעָה עֳמָרִים, הוֹאִיל וְעֳמָרֵי הַשָּׂדֶה קְטַנִּים שֶׁאֵין בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד כִּי אִם קַב. וְכֵן עֳמָרֵי הַשָּׂדֶה שֶׁל שְׁנֵי קַבִּין וְאֶחָד שֶׁל שְׁמֹנָה קַבִּין. וּבֵית שַׁמַּאי לְטַעֲמַיְהוּ דְּאָמְרֵי בְּפֶרְקִין שְׁלֹשָׁה דַּעֲנִיִּים וְאַרְבָּעָה לְבַעַל הַבַּיִת. וּבֵית הִלֵּל לֵית לְהוּ רוֹאִין, וְיֵשׁ כָּאן עֹמֶר אֶחָד בִּלְבָד. יְרוּשַׁלְמִי:

משנה ב

ה הַר"מ. וְטַעֲמָא דְּכִשְׁלֹא הִנִּיחוֹ אֶצֶל אֶחָד מִדְּבָרִים הַלָּלוּ אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁכְחוֹ אֵינוֹ שִׁכְחָה הוֹאִיל וְהֶחֱזִיק בּוֹ לְהוֹלִיכוֹ לָעִיר, אֲבָל כְּשֶׁהִנִּיחוֹ אֶצֶל דָּבָר מְסֻיָּם אַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱזִיק כְּבָר לְהוֹלִיכוֹ לָעִיר הֲוֵי שִׁכְחָה, שֶׁסּוֹבְרִים דְּוִשְׁכַחְתָּ עַל יְדֵי עַצְמְךָ וְלֹא כְּשֶׁיֵּשׁ דָּבָר הַגּוֹרֵם הַשִּׁכְחָה, שֶׁעַל יְדֵי שֶׁהֶחֱזִיק בּוֹ וְלֹא הִנִּיחוֹ אֶצֶל דָּבָר מְסֻיָּם גָּרַם לוֹ שֶׁשָּׁכַחוֹ. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב, וְעַיֵּן עוֹד:

משנה ג

י **שֶׁנִּכְנְגְּדוֹ מוֹכִיחַ**. סֵדֶר הַמִּשְׁנָה כָּךְ. הָעֹמֶר הַשָּׁכוּחַ, רֹאשׁ שׁוּרָה שֶׁנִּכְנְגְּדוֹ מוֹכִיחַ אִם שָׁכוּחַ הוּא אוֹ אֵינוֹ שָׁכוּחַ. הַר"מ:

משנה ד

יז פֵּרוּשׁ לְפֵרוּשׁוֹ דְּוִשְׁכַחְתָּ מַשְׁמַע שֶׁלֹּא עַל יְדֵי אַחֵר שֶׁעִמְּךָ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּמִשְׁנָה ב'. וּלְפֵרוּשׁ זֶה וְאֵלּוּ הֵן רָאשֵׁי שׁוּרוֹת אַסֵּיפָא קָאֵי, וְכֵן כָּתַב הַר"ב בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל יָחִיד כּוּ'. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ח וּלְפָנָיו דְּהָכָא לֹא הֲוֵי דּוּמְיָא דְּלִפְנֵיהֶם דְּרִישָׁא, דְּהָתָם שֶׁלִּפְנֵיהֶם לְאַחַר שֶׁהִתְחִילוּ דְּלֻגּוּ עֹמֶר וּשְׁכָחוּהוּ, וְאִלּוּ הָכָא לְפָנָיו שֶׁהִנִּיחַ עֹמֶר אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם בְּסוֹף הַשּׁוּרָה וְאֵין כָּאן דְּלוּגִ בְּשׁוּרָה זוֹ. וּמִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן דְּלוּגִ אַשְׁמְעִינַן, בְּרֵישָׁא אַשְׁמְעִינַן דְּאַף עַל גַּב דְּכְשֶׁדִּלְגוּ בְּמַה שֶׁלִּפְנֵיהֶם הֲוֵי שִׁכְחָה. מִכָּל מָקוֹם הַדִּלּוּג שֶׁהִנִּיחוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם לֹא הֲוֵי שִׁכְחָה. וְסֵיפָא אַשְׁמְעִינַן שֶׁאִם הָיוּ שׁוּרוֹת הַרְבֵּה וְיָחִיד קוֹצֵר, אִם דִּלֵּג אַחַר שֶׁהִתְחִיל הֲוֵי שִׁכְחָה, אֲבָל כְּשֶׁהִנִּיחַ בְּסוֹף הַשּׁוּרָה וְהִתְחִיל בְּאַחֶרֶת, אַף עַל גַּב דַּהֲוֵי כְּעֵין דִּלּוּג שֶׁהֲרֵי דִּלֵּג מִשּׁוּרָה לְשׁוּרָה, מִכָּל מָקוֹם לֹא הֲוָיָא שִׁכְחָה מִשּׁוּם דְּהָעֹמֶר שֶׁנִּכְנְגְּדוֹ מוֹכִיחַ שֶׁהִנִּיחָן לְרֹאשׁ שׁוּרָה מִמְּזָרַח לְמַעֲרָב. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב בְּשִׁיטַת הַר"מ:

ט **זֶה הַכְּלָל**. לַאֲתוֹיֵי קֶרֶן זָוִית. תּוֹסְפוֹת בָּבָא מְצִיעָא דַּף י"א:

משנה ה

י **צְבוּרִי**. בֵּירוּשַׁלְמִי דִּיֵּיק, הָא זֵיתִים לֹא. מַה בֵּין צְבוּרִים לְזֵיתִים, צְבוּרִים גְּמַר מְלֵאכָה, זֵיתִים אֵינָן גְּמַר מְלֵאכָה. הַר"שׁ. וְעַיֵּן רֵישׁ פֶּרֶק ז':

יא וּמֵירֵי כְּשֶׁהִזְרִיעוּ וְאָז הוּא אֹכֶל אָדָם כִּדְאִיתָא בְּבָבָא בַתְרָא דַּף צ"ב, אֲבָל שְׁאָר פִּשְׁתָּן לֹא שַׁיָּךְ בֵּיהּ שִׁכְחָה. כֶּסֶף מִשְׁנֶה:

יב כְּלוֹמַר. דְּבֵית הִלֵּל סָבְרִי כֵּיוָן דִּבְחַד קְרָא כְּלוּל יָתוֹם וְאַלְמָנָה כַּחֲדָא וְקְרֵי לְהוּ עָנִי לוֹמַר דִּשְׁנַיִם הֲוֵי שִׁכְחָה. וּבֵית שַׁמַּאי סָבְרִי אַדְרַבָּא לְהֶכִי פְּרָטִינְהוּ בִּקְרָא תִּנְיָן לוֹמַר דִּשְׁלֹשָׁה הֲוֵי שִׁכְחָה:

משנה ח

יג **הָעֹמֶר**. בַּתּוֹסֶפְתָּא רָצָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לִלְמֹד בְּקַל וְחֹמֶר שֶׁהָעֹמֶר יַצִּיל הַקֶּמַח, דְּמַה קֶּמַח שֶׁיָּפָה כֹּחַ הֶעָנִי בְּהּ (דְּהַיְנוּ בַּפְּאָה) הֲרֵי הִיא מַצֶּלֶת אֶת הָעֹמֶר, עֹמֶר שֶׁרַע כֹּחַ הֶעָנִי בְּהּ אֵינוֹ דִּין שֶׁיַּצִּיל אֶת הַקֶּמַח. אָמַר לֵיהּ רַבִּי מַה לְּקֶמַח מַצֶּלֶת אֶת הָעֹמֶר שֶׁרַע כֹּחַ הֶעָנִי בְּהּ, יַצִּיל עֹמֶר אֶת הַקֶּמַח שֶׁיָּפָה כֹּחַ הֶעָנִי בְּהּ:

יד **הָעֹמֶר**. הָרַ"מ פֶּרֶק ה' כָּתַב וְכֵן אִם שָׁכַח קֶמַח בְּצַד קֶמַח שֶׁאֵינוֹ שְׁכוּחָה אֲפִלּוּ קֶלַח אֶחָד הֲרֵי זוֹ מַצֶּלֶת כוּ', וְנִרְאֶה לִי דְּתַנָּא עֹמֶר דְּפָתַח בְּרֵישָׁא נָקַט וְהוּא הַדִּין לְקֶמַח. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ט

טו **וְסָאָה**. וְדַיֵּק בַּיְרוּשַׁלְמִי הָא אִם הָיוּ שְׁתֵּיהֶן עֲקוּרוֹת לְבַעַל הַבַּיִת כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל דְּאָמַר לְעֵיל שְׁנֵי עֲמָרִים וּבֵהֶם סָאתַיִם לְבַעַל הַבַּיִת:

טז מְשׁוּם דְּשׁוּם וּבְצָלִים דּוּמְיָא דְּפֵרוֹת הָאִילָן דְּמִקְצָתָן שֶׁל הַפֵּרוֹת בָּאִילָן וּמִקְצָתָן תְּלוּשׁ וּבְאִילָן אֶחָד צְרִיכִין לוֹמַר דְּאַשְׁמְעִינַן בִּתְבוּאָה וּבְפֵרוֹת אִילָן וּבְיָרָק. וְתָנָא תְּרֵי מִינֵי יָרָק לְאַשְׁמְעִינַן דִּבְכָל יָרָק הַדִּין שָׁוֶה. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יז וְתֵימַהּ דְּמַשְׁכַּחַת לַהּ בְּפֵאָה דְּשַׁיְכָא בְּאִילָן. אֶלָּא דְּכֵיוָן דְּהַמְּחֻבָּר מַצִּיל כְּדִלְעֵיל לְפִיכָךְ אֵין רְשׁוּת הֶעָנִי מוֹעֶלֶת בּוֹ שֶׁלֹּא לְהַצְטָרֵף שֶׁיִּהְיֶה שָׁכוּחַ:

משנה י

יח וְטַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה דְּלֹא אָמְרִינַן מִעוּט כוּ' לְרַבּוֹת אֶלָּא כְּשֶׁאֵין לָנוּ לְמַעֵט וְהָכָא אִיכָּא לְמַעֵט עָלִים הַטְּמוּנִים שֶׁרְאוּיִם קְצָת לַאֲכִילָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה יא

יט כֵּן הוּא בַּיְרוּשַׁלְמִי. וְזוֹ לְשׁוֹן הַכֶּסֶף מִשְׁנֶה פֵּרֵשׁ הָרֹא"שׁ אִם הָיָה מִתְכַּוֵּן לִטֹּל הַגַּסִּין וּלְהַנִּיחַ הַדַּקִּין אֵין לוֹ שִׁכְחָה אֲפִלּוּ לַדַּקִּין מֵאַחַר שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לַדַּקִּין:

פרק ז

משנה א

א וְאִם כֵּן הַיְנוּ שׁוֹפְכָנִי, אֶלָּא דְּאִיכָּא אַתְרָא דִּקְרֵי לֵיהּ שׁוֹפְכָנִי וְאִיכָּא אַתְרָא דִּקְרֵי לֵיהּ בֵּישָׁנִי. וּלְשׁוֹן הָרֹא"שׁ שֶׁמְּבַיֵּשׁ שֹׁאֶר אִילָנוֹת מֵרֹב זֵיתִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, וְאִם כֵּן הַיְנוּ בְּמַעֲשָׂיו שֶׁהוּא עוֹשֶׂה זֵיתִים הַרְבֵּה. וְלִי נִרְאֶה שֶׁמְּבַיֵּשׁ מֵחֲמַת שֶׁעוֹשֶׂה זֵיתִים גְּדוֹלִים. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ב **שְׁנַיִם שֹׁכְחָה.** לְשׁוֹן הָרַ"שׁ בְּאֵילָן עַצְמוֹ קָאָמַר שֶׁשָּׁכַח שְׁנֵי זֵיתֵי אִילָן. וּבַפֶּרֶק דְּלֹעֵיל מִשְׁנָה ה' שֶׁכָּתַב הָא זֵיתִים שֶׁאֵינָן צְבוּרִים אֵין לָהֶם שִׁכְחָה, הַיְנוּ זֵיתִים תְּלוּשִׁים, דְּטַעֲמָא הוּא הָתָם מִשּׁוּם שֶׁאֵין גְּמַר מְלָאכָה, וְזֶה בַּתָּלוּשׁ אֲבָל בַּמְחֻבָּר לֹא:

משנה ב

ג **זַיִת.** לְשׁוֹן הָרַ"מ וְלָמָּה אָמְרוּ זַיִת בִּלְבָד מִפְּנֵי שֶׁהָיָה חָשׁוּב בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ זְמָן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ד וְהָרַ"שׁ מְפָרֵשׁ דְּמַלְבְּנִים מִלְּשׁוֹן לְבֵנָה, שֶׁכָּל שׁוּרָה רְחוֹקָה מֵחֲבֶרְתָּהּ שִׁעוּר שְׁתֵּי לְבֵנִים דְּהַיְנוּ שִׁשָּׁה טְפָחִים, שֶׁכָּל לְבֵנָה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים כִּדְאִיתָא בְּבָבָא בַתְרָא פֶּרֶק קַמָּא מִשְׁנָה א'. אִי נַמִי כְּגוֹן מַלְבְּנוֹת תְּבוּאָה וּמַלְבְּנוֹת בְּצָלִים דְּלֹעֵיל רֵישׁ פֶּרֶק ג' מִשְׁנָה א', וּמֵירֵי כְּשֶׁאֶרֶךְ הַשּׁוּרָה כְּשִׁעוּר שְׁתֵּי מַלְבְּנוֹת וְיָדוּעַ הָיָה לָהֶן שִׁעוּר הַמַּלְבֵּן, וְלֹא בָּאֲוִיר שֶׁבֵּין שׁוּרָה אַחֶרֶת. אֵינוֹ שִׁכְחָה, כֵּיוָן שֶׁעוֹמֵד בֵּין הַשּׁוּרוֹת דָּמֵי לְשָׂדֶה שֶׁעֲמָרֶיהָ מְעֹרָבִין דְּתָנֵי בַּתּוֹסְפְתָּא שֶׁאֵינוֹ שִׁכְחָה עַד שֶׁיְּעַמֵּר כָּל סְבִיבָיו:

ה כֵּן הוּא בַּתּוֹסְפְתָּא. וּלְפִי זֶה אִם הִתְחִיל בְּאֵין בּוֹ סָאתַיִם שָׁוִין נְטוֹפָה וְשֶׁאֵינוֹ נְטוֹפָה דְּתַרְוַיְהוּ יֵשׁ לָהֶן שִׁכְחָה. וּבְלֹא הִתְחִיל וְאֵין בּוֹ סָאתַיִם חֲלוּקִים, דְּשֶׁאֵינוֹ נְטוֹפָה הֲוָה שִׁכְחָה וּנְטוֹפָה אֵין לוֹ שִׁכְחָה. וְהֵיכָא דְּיֵשׁ לוֹ סָאתַיִם אַדְּרַבָּא חֲלוּקִים בְּהִתְחִיל, דִּנְטוֹפָה אֵין לוֹ שִׁכְחָה וְאֵינוֹ נְטוֹפָה יֵשׁ לוֹ שִׁכְחָה. וּבְלֹא הִתְחִיל שָׁוִין שֶׁאֵין לוֹ שִׁכְחָה. הָרַ"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ו **אֲפִלּוּ כוּ'.** סִרְכָא דְּרֵישָׁא נָקְטֵיהּ, דְּהָכָא לְאוּ רְבוּתָא. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

ז כְּמוֹ עֲקוֹץ תְּאֵנָה מִתְּאֵנָתוֹ. הָרַ"שׁ. וּלְשׁוֹן הָרַ"מ עֹקֶץ הוּא קְצֵה הַדָּבָר, רְצוֹנוֹ לוֹמַר כָּרֵת הָעֹקֶץ:

משנה ד

ח פֵּרוּשׁ בַּזְּמוֹרָה תְּלוּיוֹת אֲשְׁכּוֹלוֹת:

ט פֵּרוּשׁ הַיְחוּר נִקְרֵאת רְכוּבָה מִלְּשׁוֹן אַרְכֻּבָּה הַנִּמְכֶּרֶת עִם הָרֹאשׁ:

י **עִם הָאֶשְׁכּוֹל.** דַּהֲוָה כְּמוֹ שִׁבֹּלֶת שֶׁרֹאשָׁהּ מַגִּיעַ לַקֶּמַח, בְּמִשְׁנָה ב' פֶּרֶק ה':

יא כְּגוֹן שֶׁהַגַּרְגְּרִים זֶה עַל גַּבֵּי זֶה וַעֲשׂוּיִין כְּעֵין כָּתֵף וְנָטֵף. הָרַ"שׁ:

משנה ה

יב **הוּא מֵדַל.** וְאַף עַל גַּב דְּדִין פֵּאָה בַּסּוֹף, אִם הִנִּיחַ בַּתְּחִלָּה גַּם כֵּן דִּין פֵּאָה יֵשׁ לָהּ, כְּדִתְנַן בְּפֶרֶק קַמָּא מִשְׁנָה ג'. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ו

יג וַאֲנַן כָּרֶם תְּנַן. וּבַגְּמָרָא פֶּרֶק כֵּיצַד מְבָרְכִין, חַד תְּנֵי כֶּרֶם רְבָעִי דְּאֵין רְבָעִי נוֹהֵג אֶלָּא בְּכֶרֶם, וְחַד תְּנֵי נָטַע רְבָעִי דְּנוֹהֵג רְבָעִי בְּכָל הָאִילָנוֹת. וְדַעַת הָר"מ וְהָר"ב כְּמַאן דְּאָמַר נָטַע:

יד הוֹצִיאָהוּ לְחֻלִּין עַל יְדֵי פְּדְיוֹן, רַשׁ"י. וְהָר"שׁ כָּתַב אַחֲלֵיהּ לְקִדּוּשְׁתֵּיהּ וְהָדַר אַכְלֵיהּ:

טו דִּבְכֶרֶם רְבָעִי כְּתִיב (וַיִּקְרָא יח) קֹדֶשׁ הִלּוּלִים לַה', וּבַמַּעֲשֵׂר כְּתִיב (שָׁם כז) קֹדֶשׁ לַה'. וְאִם תֹּאמַר לָמָּה לָן הִלּוּלִים לְמַשְׁמַע דְּאַחֲלֵיהּ כוּ' תֵּיפּוּק לֵיהּ מֵהַהוּא גְּזֵרָה שָׁוָה. וְיֵשׁ לוֹמַר דַּאֲנַן מִגְּזֵרָה שָׁוָה לֹא הֲוָה יָדְעִינַן דְּפִדְיוֹן רְבָעִי נוֹהֵג אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי נוֹהֵג וְלֹא בְּשָׁנָה שְׁלִישִׁית וְשִׁשִּׁית אִי נַמִי הֲוָה אֲמִינָא מַאי חָזֵית דְּגָמַרְתְּ מִמַּעֲשֵׂר, נֵילַף מִשְּׁבִיעִית שֶׁתּוֹפֵס דָּמָיו, אֲבָל מֵאַחַר דְּגָמְרֵי מֵהִלּוּלִים שֶׁאֵינוֹ תּוֹפֵס דָּמָיו, גָּמַר מִמַּעֲשֵׂר. תּוֹסְפוֹת קִדּוּשִׁין דַּף נ"ד:

טז אוֹ יִפְדֶּה וְיַעֲלֶה הַדָּמִים וְיֹאכְלָן בִּירוּשָׁלַיִם כְּמַעֲשֵׂר. הָר"מ. וּלְבֵית שַׁמַּאי תְּנַן פּוֹדִין וְהוּא הַדִּין נַמִי מַעֲלִין הַיַּיִן אוֹ הַפֵּרוֹת עַצְמָן. וְנִרְאֶה לִי דִּלְהָכִי נָקְטֵי בֵּית הִלֵּל כֻּלּוֹ לַגַּת כְּלוֹמַר וּבְלָאו הָכִי כְּשֶׁהֵן עוֹלְלוֹת דְּלָעֲנִיִּים אֵין בַּעַל הַבַּיִת חַיָּב לְבָצֵר אוֹתָן:

משנה ז

יז יְרוּשַׁלְמִי. וְאִם תֹּאמַר מִנָּא לֵיהּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְמִדְרָשׁ דְּאֵין לָעֲנִיִּים בָּעוֹלְלוֹת דְּהָא אִיהוּ מְפָרֵשׁ לִקְרָא דְּכִי תִבְצֹר כוּ' וְגוֹ' לְאִם אֵין בָּצִיר וְכוּ'. וְיֵשׁ לוֹמַר דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּוַדַּאי גּוּפֵיהּ דִּקְרָא לְעִנְיַן אִם אֵין בָּצִיר כוּ' הוּא דְּאָתָא. מִכָּל מָקוֹם מִמֵּילָא שְׁמְעִינַן דְּאֵין לָעֲנִיִּים בָּעוֹלְלוֹת. וּכְהַאי גַּוְנָא אַשְׁכְּחַן בְּפֶרֶק קַמָּא דִּבָרָכוֹת אוֹת י"ב:

משנה ח

יח וְאַף עַל גַּב דְּרַבִּי עֲקִיבָא שֶׁהֲלָכָה כְּמוֹתוֹ מַחֲבֵרוֹ אָמַר לְעֵיל שֶׁאֵין לָעֲנִיִּים בָּעוֹלְלוֹת קֹדֶם לַבָּצִיר, אֵיכָא לְמֵימַר דְּאַף עַל גַּב דְּאֵין לָעֲנִיִּים לְבֹא בַּכֶּרֶם לְקַחַת הָעוֹלְלוֹת קֹדֶם שֶׁיִּבְצֹר בַּעַל הַבַּיִת מִכָּל מָקוֹם סְבִירָא לֵיהּ נַמִי כֵּיוָן שֶׁנּוֹדְעוּ שֶׁהֵן עוֹלְלוֹת גַּם לְבַעַל הַבַּיִת אֵין לוֹ בָּהֶם כְּלוּם וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַקְדִּישָׁן. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יט **רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כוּ'**. וְתַנָּא קַמָּא סָבַר דְּאֵינוֹ צָרִיךְ לִתֵּן כֵּיוָן דִּכְבָר נִתְחַיֵּב הַכֶּרֶם בָּעוֹלְלוֹת. הָר"שׁ:

כ וּפֵרוּשׁ אֱמֶן שׁוּרָה כְּדִלְעֵיל פֶּרֶק ד' מִשְׁנָה ה'. וְתֵימַהּ דְּהָא קַיְמָא לָן בְּמִשְׁנָה ג' פֶּרֶק ו' דִּכְשֶׁדִּלֵּג וְעָבַר הֲוָה בְּבַל תַּשְׁוּב. וְלֹא מִבָּעֵיא מֵאֱמֶן לְאֱמֶן אֶלָּא אַף בָּאֱמֶן עַצְמָהּ. אֲבָל לְשׁוֹן הַיְרוּשַׁלְמִי שֶׁכָּל רוֹגְלִית וְרוֹגְלִית אֱמֶן בִּפְנֵי עַצְמוֹ. וְהָר"שׁ מְסַיֵּם בּוֹ וְאָסוּר לְשׁוּב מֵאֱמֶן לְאֱמֶן. וְלִי נִרְאֶה לְסַיֵּם בְּלָשׁוֹן אַחֵר וְאָסוּר לְשׁוּב בָּאֱמֶן כְּשֶׁעָבַר הֵימֶנּוּ. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ח

משנה א

א **בְּלֶקֶט**. לְשׁוֹן הָרַ"מ פֶּרֶק א' מֵהִלְכוֹת מַתְּנוֹת עֲנִיִּים, שֶׁנֶּאֱמַר לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אוֹתָם, כָּל זְמַן שֶׁהֶעָנִיִּים תּוֹבְעִים אוֹתָם. פָּסְקוּ הֶעֲנִיִּים לְבַקֵּשׁ וְלַחֲזֹר עֲלֵיהֶם הֲרֵי הַנִּשְׁאָר מֻתָּר לְכָל אָדָם, שֶׁאֵין גּוּפָן קָדוֹשׁ כִּתְרוּמָה, וְאֵינוֹ חַיָּב לִתֵּן לָהֶם דְּמֵיהֶן, שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בָּהֶן וְנָתַן לָעֲנִיִּים אֶלָּא תַּעֲזֹב אוֹתָם כו' וַהֲרֵי אֵין כָּאן עֲנִיִּים. מֵאֵימָתַי כָּל אָדָם מֻתָּרִין בְּלֶקֶט כו'. וּלְשׁוֹן רַשְׁ"י בְּתַעֲנִית דַּף ו' לְפִי שֶׁיּוֹדְעִין אִם נִשְׁאַר לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה נְמוֹשׁוֹת נִטָּלוּהוּ. עַד כָּאן. וְהַתְּנָא נָקַט לֶקֶט שֶׁהוּא הַנּוֹשֵׁר אַחַת אַחַת וְאֵין נִלְקָטִים מֵהֶעֲנִיִּים כֻּלּוֹ כְּמוֹ שִׁכְחַת קָמָה וְעֹמֶר, וְכֵן פֵּאָה. וְעוֹד דִּבְכֻלְּהוּ שַׁיְיךְ לוֹמַר דְּנִלְקָטִין וְהֻשְׁאַל לְכֻלָּם שֵׁם לֶקֶט:

ב מִלְּשׁוֹן לֹא יָמוּשׁוּ (יְשַׁעְיָה נט), שֶׁמְּמַשְׁמְשִׁין וְהוֹלְכִין:

ג וּלְשׁוֹן נְמוֹשׁוֹת כְּמוֹ לֹא יָמִישׁ (שְׁמוֹת יג), שֶׁנּוֹטְלִין וּמְשִׁין הַכֹּל מִלְּפָנֵיהֶם. רַשְׁ"י בָּבָא מְצִיעָא דַּף כ"א:

ד **וְיָבֹאוּ**. כְּלוֹמַר שֶׁלְּקָטוּ וְחָזְרוּ וּבָאוּ פַּעַם שְׁנִיָּה, דְּהַשְׁתָּא מַסְחֵי דַּעְתַּיְהוּ דַּעֲנִיִּים. רַשְׁ"י:

ה **שְׁנִיָּה**. וְלֹא תָּנִינַן נְמוֹשׁוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא צְנָעָה, וְאֵין יוֹצְאִין אֶלָּא בַּחוּרִים. יְרוּשַׁלְמִי. וּלְפֵרוּשׁ דִּנְמוֹשׁוֹת לְקוּטֵי כו' הַטַּעַם כְּשֶׁהוּא צְנָעָה שׁוּב אֵין הוֹלְכִים הַלּוֹקְטִים מִפְּנֵי הַצְּנָעָה הוֹאִיל וְדָבָר מֻעָט נִשְׁאַר. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

י אֲבָל בְּפֶרֶק קַמָּא מִשְׁנָה ד' דְּתַעֲנִית מְפָרֵשׁ בְּשִׁבְעָה בּוֹ:

משנה ב

ז יְרוּשַׁלְמִי. וְרָצָה לוֹמַר יִשְׂרָאֵל עַמֵּי הָאָרֶץ שֶׁאֵין נֶאֱמָנִין עַל שְׁאָר מַתָּנוֹת כְּדִלְקַמָּן [וּבְרֵישׁ דְּמַאי]:

משנה ג

ח אֵין הָכִי נַמִּי דְּהוּא הַדִּין בְּלֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה. וְכֵן כָּתַב בְּסוֹף הַמִּשְׁנָה לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה. וְיִתְכֵּן דִּבְרֵישָׁא דְּאִינָן נֶאֱמָנִין הֲוֵי מַעֲשֵׂר עָנִי רְבוּתָא, וְסֵיפָא דְּנֶאֱמָנִין הֲוֹו אֵינָךְ רְבוּתָא. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ט וְאִם אָמַר שֶׁטָּחָנוֹ קֶמַח נֶאֱמָן, וְאֵין לְהַאֲמִינוֹ בְּמִגּוֹ דְּאִי בָּעֵי אָמַר שֶׁטָּחָנוֹ קֶמַח, דְּמֵאַחַר שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לְחַלֵּק כְּלָל קֶמַח וּפַת הֲוֵי כְּמוֹ עֵדִים וְאֵין מִגּוֹ בְּמָקוֹם עֵדִים. הָרַ"שׁ:

י לְפִי שֶׁהוּא כִּשְׁעוֹרִים שֶׁאֵין נֶאֱכָלִין בְּקִלְפָּתָן:

יא **חַי**. הוּא הַדָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְבֻשָּׁל, תַּרְגּוּם אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא לֹא תֵּיכְלוּן מִנֵּיהּ כַּד חַי. הָרַ"מ:

יב כְּדִתְנַן בְּמַסֶּכֶת חַלָּה פֶּרֶק ג':

יג לְפִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִדְרֹךְ אוֹ לִטְחוֹן דָּבָר מֻעָט. הָרַ"מ. וּבִירוּשַׁלְמִי, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִהְיוֹת מוֹסְקִים זֵיתֵי נִקּוּף, וְהוּא עָנִי, נֶאֱמָן לוֹמַר שֶׁמֶּן זֶה שֶׁל זֵיתֵי נִקּוּף הוּא:

משנה ד

יד הַטַּעַם לְחַלֵּק לְמָה חִיְּבוּ חֲכָמִים יָרָק בְּמַעֲשֵׂר וְלֹא בְּפֵאָה, דְּהוֹאִיל וְאֵינוֹ מַכְנִיסוֹ לְקִיּוּם יֵשׁ רֶוַח מֻעָט לָעֲנִיִּים, וְאִם יִשְׁמְרוּ עַל הַפֵּאָה יַפְסִידוּ בְּמָקוֹם אַחֵר מִלְּלַקֵּט וּלְהָבִיא מַתָּנוֹת אֲחֵרוֹת. הָרַ"שׁ:

משנה ה

טו דְּאִלּוּ בְּלֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה הַדִּין לָבוֹז כִּדְתָנַן רֵישׁ פֶּרֶק ד'. אֲבָל בְּמַעֲשֵׂר עָנִי כְּתִיב (דְּבָרִים כו) וְנָתַתָּ לַגֵּר כוּ':

טז **קַב**. אוֹדִיעֲךָ בְּכָאן שִׁעוּר כָּל מִדָּה מֵהֶם וּשְׁמוֹר אוֹתָהּ תָּמִיד בְּכָל הַמִּשְׁנָה. וּבַתְּחִלָּה נֹאמַר כִּי בְּמִדָּה שֶׁיֵּשׁ בַּחֲלָלָהּ אַרְבַּע אֻצְבָּעוֹת עַל אַרְבַּע אֻצְבָּעוֹת וְרוּמָהּ שְׁתֵּי אֻצְבָּעוֹת וְשִׁבְעַת עֶשְׂיְרִיּוֹת מֵאֻצְבַּע, וְיִהְיֶה זֶה הָאֻצְבַּע שֶׁשָּׁעֲרוּ בּוֹ מֵאֻצְבָּעוֹת הַיָּד הַגָּדֹל. וְזוֹ הַמִּדָּה אֲשֶׁר יֵשׁ בַּחֲלָלָהּ זֶה הַשִּׁעוּר שֶׁזְּכַרְנוּ בְּשׁוּם תַּבְנִית הוּא נִקְרָא לֹג. וְהָרֹבַע מִמֶּנּוּ הוּא נִקְרָא רְבִיעִית. וַחֲצִי הָרֹבַע שְׁמִינִית. וְיֵשׁ בְּקַב אַרְבָּעָה לֹגִין. הָרַ"מ:

יז שֶׁאֵינוֹ מְצֻוֶּה לִתֵּן כִּדֵי שָׁבְעוֹ אֶלָּא בַּשָּׁדֶה, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ מוֹצֵא שָׁם לִקַּח. הָרַ"מ:

משנה ו

יח אִיצְטְרִיךְ כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם, דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא שֶׁכֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ לָהֶם תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת לֹא נִתְחַיֵּב לָתֵת לָהֶם מִמַּעֲשַׂר עָנִי כְּדֵי שָׁבְעָן, קָא מַשְׁמַע לָן. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ז

יט גְּמָרָא שַׁבָּת קי"ח. וּפֵרֵשׁ רַשׁ"י שֶׁהֲרֵי סְעֻדָּה שֶׁל לַיְלָה בְּכְלָל כִּבֵּד הִיא:

כ **אַרְבַּע עֶשְׂרֵה סְעֻדּוֹת**. וְלֹא חָשְׁבוּ לוֹ סְעֻדּוֹת מוֹצָאֵי שַׁבָּת מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִצְטַוֵּךְ אֵלָיהּ בְּשִׁבְיל שֶׁאָכַל בְּמִנְחָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְהוּא הַשִּׁלְמַת שֶׁלֹּשׁ סְעֻדּוֹת שֶׁל שַׁבָּת. הָרַ"מ. וּפֵרֵשׁ רַשׁ"י וְאַף עַל גַּב דְּאָמְרִינַן לְעוֹלָם יְסַדֵּר אָדָם שֻׁלְחָנוֹ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, הַנֵּי מִילֵּי לְמַאן דְּאָפְשָׁר לֵיהּ:

כא בְּבָבָא בַתְרָא דַּף ח' שֶׁמְּחַלְּקִים אוֹתָם כְּפִי צֹרֶךְ הֶעָנִי וְרֹב בָּנָיו, וּמְפָרֵשׁ הָתָם דְּאִלּוּ בַּתַּמְחוּי אַף בִּגְבִיּוּתָהּ צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה לְפִי שֶׁתֵּכֶף לִגְבִיּוּתָהּ מְחַלְּקִין אוֹתָהּ, וְאֵין לְטָרְחַ וּלְבַקֵּשׁ הַשְׁלִישִׁי, דְּאִלּוּ מִצַּד הַגִּבּוּי בֵּין תַּמְחוּי בֵּין קֻפָּה אֵין כָּאן דִּין לְפִי שֶׁאִישׁ כְּנִדְבַת לִבּוֹ. וְהַתּוֹסָפוֹת בְּשֵׁם רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל כָּתְבוּ לְפִי שֶׁהָיָה יָדוּעַ סְכוּם שֶׁל כָּל אֶחָד שֶׁיִּתֵּן:

משנה ח

כב **חָסֵר**. לְפִי שֶׁדִּינָר שִׁעוּר חֻשּׁוּב וּלְכָךְ כְּשֶׁחִסֵּר דִּינָר אֲפִלּוּ אֶלֶף נוֹטֵל, וְכֵן נִמְצָא שֶׁמִּדַּת הַלַּח הֲוֵי גַּסָּה בְּדִינָר:

כג **אֲפִלּוּ אֶלֶף**. וְהוּא הַדִּין נַמִּי לְדִינֵי הַמִּשְׁנָה דִּלְעֵיל כְּשֶׁחָסֵר לוֹ מְזוֹן שְׁתֵּי סְעֻדּוֹת:

כד כָּךְ כָּתַב הָרַ"שׁ. וּפֵרֵשׁ שֶׁאִם מִתְפָּרְנֵס מִקְרוֹבָיו עַל יְדֵי מַתָּנוֹת עֲנִיִּים שֶׁמַּצִּילִין מֵהַגֶּרֶן לְבֵיתָם לָתֵת לִקְרוֹבֵיהֶם כְּדִלְעֵיל, וּבָא לִטֹּל לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה, אֵין מוֹחִין בְּיָדוֹ הוֹאִיל וּמִילֵּי דְהֶפְקֵר הֵן וְאֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְמָכֹר כוּ'. אֲבָל אִם נוֹטֵל מֵהַגַּבַּאי וְיִהְיֶה בִּכְלַל עֲנִיֵּי הָעִיר אָז אֲפִלּוּ לֶקֶט כוּ' אֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ לִטֹּל, שֶׁלֹּא יַמְעִיט מַתָּנוֹת שְׁאָר עֲנִיִּים. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ט

כה **הַזְּקָנָה**. לְעֵיל תָּנָא אֵינוֹ נִפְטָר מִן הָעוֹלָם מִשּׁוּם דְּאֵין צָרִיךְ לִטֹּל וְנוֹטֵל, וְזֶה לְפִי שֶׁחוֹשֵׁשׁ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ פַּרְנָסָה כָּל יְמֵי חַיָּיו לְכָךְ אוֹמֵר בְּמִדַּת עֹנֶשׁ שֶׁאֵינוֹ נִפְטָר מִן הָעוֹלָם כִּי שָׁנִים רַבּוֹת לֹא יִחְיֶה וְגַם כִּי יָמוּת אֵינוֹ נִפְטָר כוּ'. וְהָכָא דְּצָרִיךְ לִטֹּל וְאֵינוֹ נוֹטֵל וּבִטְחוֹנוֹ בְּקוֹנוֹ לְכָךְ אוֹמֵר בְּמִדַּת שְׂכָרוֹ שֶׁיְּזַקְּנוּ וְשֶׁאֵינוֹ מֵת כוּ'. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כו וּבִיפֵה מַרְאֶה כָּתַב דִּרְצוֹנוֹ לוֹמַר לְבַקֵּשׁ תַּחְבּוּלוֹת לְהַמְצִיא לוֹ מָמוֹן דֶּרֶךְ הַלְוָאָה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, דְּאִלּוּ לִתֵּן לוֹ הָא אֵינוֹ רוֹצֶה לִטֹּל:

כז **לַאֲמִתּוֹ**. בַּגְּמָרָא פֶּרֶק קַמָּא דְּשַׁבָּת כָּל דַּיָּן שֶׁדָּן דִּין אֱמֶת לַאֲמִתּוֹ כְּאִלּוּ נַעֲשָׂה שֻׁתָּף לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. כָּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת לַאֲפוֹקֵי דִּין מְרֻמֶּה. וְקָשֶׁה דִּבְתֵבַת אֱמֶת הֲוֵי סַגִּי וּמַאי לַאֲמִתּוֹ, וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאַף עַל פִּי שֶׁיְּדִין הַדַּיָּן דִּין אֱמֶת אִם מִצְטָרֵף לָזֶה אַהֲבַת הַדַּיָּן לְזַכּאי אוֹ שִׂנְאָתוֹ לְחַיָּב לֹא הֲוֵי לַאֲמִתּוֹ. בֵּית יוֹסֵף. וְרַבֵּנוּ בְּגוּר אֲרְיֵה בְּפָרְשַׁת יִתְרוֹ כָּתַב שֶׁכָּךְ פֵּרוּשׁוֹ לַאֲפוֹקֵי דִּין שׁוּדָא דְּדַיָּנָא, שֶׁהַדָּבָר הַזֶּה אֵינוֹ תּוֹלֶה בֶּאֱמֶת רַק בְּאֹמֶד וּמַחֲשָׁבָה וְאֵין זֶה לַאֲמִתּוֹ, וְכֵן דִּין שֶׁל שִׁקּוּל הַדַּעַת כוּ', שֶׁזֶּה לֹא הֲוֵי רַק כַּאֲשֶׁר פָּסַק דִּין אֱמֶת בָּרוּר, וּפֵרוּשׁ זֶה אֱמֶת בָּרוּר עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְלִי נִרְאֶה דְּפֵרוּשׁ לַאֲמִתּוֹ וְלֹא לְשׁוֹחֲדוֹ קָאָמַר, וְהַיְנוּ וְהָיָה ה' מִבְטַחוֹ, אֵינוֹ מְצַפֶּה לְתַשְׁלוּם גְּמוּל כוּ', וְאַף כְּשֶׁמְּזַכֶּה אֶת הַזַּכַּאי שֶׁפִּיר קָרֵי לֵיהּ נְטִיָּה כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵק מִצַּד דֶּרֶךְ הָאֱמֶת אֶלָּא מִצַּד הַשׁוֹחַד. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כח **פִּסַּח**. פֵּרוּשׁ בְּשִׁתֵּי רַגְלָיו, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל ב ד) בִּמְפִיבֹשֶׁת נְכֵה רַגְלַיִם וַיִּפָּסַח:

כט **וְכָל דַּיָּן כוּ'**. לְהָכִי הִכְנִיס בָּבָא זוֹ כָּאן, כְּדֵי לְלַמֵּד מִמִּי שֶׁאֵינוֹ חִגֵּר כוּ' עַל וְכָל דַּיָּן, דְּהָכִי נַמִּי דַּיָּן שֶׁלּוֹקֵחַ שׁוֹחַד וְעוֹשֶׂה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ אֵינוֹ רוֹאֶה הָאֱמֶת וּמְחַיֵּב הַזַּכַּאי, וְהוּא הַדִּין נַמִּי כְּשֶׁמְּזַכֶּה הַזַּכַּאי עַל יְדֵי הַשׁוֹחַד שֶׁגַּם כֵּן אֵינוֹ רוֹאֶה הָאֱמֶת בְּמַה שֶׁהוּא אֱמֶת, וּלְכָךְ עֵינָיו כֵּהוֹת. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: